

Z KULTURNÍHO ŽIVOTA

Před Shakespearovým festivalem

Čtyřsté výročí narození zakladatele novodobého divadla a tvůrce gigantického dramatického díla Williama Shakespeara vzrušilo celý divadelní svět. Mocně zasáhlo i do našeho uměleckého života, v němž je shakespeareovská tradice od probuzenských dob hluboce zakotvena. Se Shakespearovým jménem jsou spojeny počátky českého divadla, rozmach českého umění po oslavách básníkovy jubilea v r. 1884; na jeho díle se vybrušovaly talenty několika generací našich básníků a překladatelů. Podmaňující silou jeho génia byli zasaženi zejména naši skladatelé od Smetany a Fibicha přes Foerstra až po Išu Krejčího a J. Hanuše.

Je přirozené, že nejživější průběh měly a mají oslavy v Praze, kde jsou koncentrovány naše nejlepší režisérské i herecké osobnosti. Lesku jim dodala pohostinská vystoupení souboru Královského Shakespearova divadla ze Stratfordu, vysoce podnětná jak novátorským tlumočnickým díla básníkovy, tak také tím, že umožnila zasvěcenou diskusi a vzájemné hodnocení i ocenění dosažených výsledků.

Shakespearovo výročí vzrušilo ovšem nejen Prahu, ale podnětně zasáhlo do činnosti téměř všech našich divadel, především do jejich repertoáru. V Severomoravském kraji připravuje Státní divadlo v Ostravě již třetí shakespeareovské inscenace, Divadlo O. Stihora v Olomouci uvedlo komedii Mnoho povyku pro nic a nyní studuje tragédii Macbeth, kterou po Zkrocení zlé ženy uvádí i opavská činohra. V Sumperku dohrávají komedii Jak se vám líbí, uvedenou počátkem sezóny. A je zajímavé, že se o Shakespeara pokoušejí i amatéři, například Divadlo pracujících při Zelezárnách P. Bezruč v Olomouci, které studuje Veselé paničky windsorské.

Vyvrcholením Shakespearova roku v Severomoravském kraji bude festival v Ostravě, pořádaný odbočkou Svazu divadelních a filmových umělců spolu s ostravským Státním divadlem v druhé polovině května. Jeho páteří budou inscenace Státního divadla; komedie Jak se vám líbí, tragédie Richard III. a Julius Caesar — jejíž premiéra bude v neděli 19. dubna; dále balety Romeo a Julie S. Prokofjeva a Hanušův Othello. Olomoucká činohra se zúčastní festivalu buď komedií Mnoho povyku pro nic, nebo chystanou inscenací Macbetha.

Miloslav Holub, nositel vyznamenání Za vynikající práci, v masce Julia Caesara.

(Foto: Fr. Krasl)

S festivalem bude spojena scénografická a fotografická výstava; na jeho zakončení se připravuje shakespeareovská konference za účasti Milana Lukeše, redaktora měsíčníku Divadlo, a překladatelů Urbánka a Grossmanna. Účast na propagaci přislíbily Čs. rozhlas i televize.

Pozornost divadelní veřejnosti v kraji se soustřeďuje především na premiéru Caesara. Je to dílo, které Shakespearovi otevřelo cestu k pěti velkým tragédiím, a již proto má v jeho tvorbě významné postavení. Nároky na skutečně soudobé provedení, v němž by heslo „Shakespeare — náš současník“ nebylo pouhou frází, jsou však zde tak velké, že mnohý pokus o Caesara vedl u nás k většímu či menšímu nezdaru.

Z rozhovoru se šéfem činohry SDO a režisérem této tragédie Radimem Kovalem o problémech inscenace uvádím (ve zhuštěné formě) několik jeho odpovědí na otázky:

Především, soudruhu Kovalu: Proč právě Julius Caesar?

Protože tato tragédie má v sobě ohromný myšlenkový náboj, který souzní se společenskými a politickými problémy naší doby. Vidím v ní nikoliv výlučně politickou hru — v tom je přičtná zmíněných nezdarů — ale navíc hru o morálce a charakterech. Jako režiséra mě zajímá člověk v jistých společenských kontextech, vzrušuje mě odhalovat, jak se lidé chovají ve vyhrocených situacích, zda mají zájmy společnosti či svůj osobní prospěch.

Základní otázka: Caesar či Brutus?

Lidé Brutova mrdlního protělu posunují vývoj lidské společnosti dopředu. Proto je inscenace založena na Brutovi, ovšem v celé komplexnosti jeho postavy, se všemi klady i zápory. Nejednodušíme ho, vidíme v něm celou složitou problematiku Shakespearova myšlení.

Proč právě Urbánkův překlad?

Protože dokázal tlumočit Shakespearův text s neobyčejnou přesností, odpovídající jeho složitosti. Jeho překlad je srozumitelný a přitom básnický, ovšem z moderního pohledu. Ale hlavně: režisér v něm našel svůj text, tj. text, který spolupovídá inscenaci v jeho záměrech. Proto počítáme v budou-

nu s Bouří — rovněž v Urbánkově překladu.

Jak se scénografie vyrovnává s nároky tohoto díla?

Lze to říci jednou větou: „Na dnešním Foru Romanu se odehrává tento věčně živý příběh.“ Srámková scéna využívá jevištní točny, která nastřídá na hlediště a opět uhýbá, zvedá se a staví v různých úhlech k obecenstvu. Ta nám umožňuje hrát Caesara ve dvou dílech, pouze s hudebními přeryvy, a to ve formě blízké filmové montáži. Trojsloupoví na scéně není jen pouhou prostorovou konstrukcí, ale má svou dramatickou funkci. Ve volbě materiálu se výrazně projevuje výtvarnickova snaha po stylové jednotě scény a kostýmové výpravy. Tak např. korková drt, která pokrývá sloupky, je i na krungyřích vojáků, takže se neblýskají jen syrovým kovovým leskem...

Otázka kostýmů je rovněž ožehavá. Jak ji řešíte?

Jarmile Konečné nejde, ostatně jako nám všem, o realismus úzce popisný, ale o Shakespearova Caesara, Shakespearovy Římany, vojáky atd. Proto navrhla tógy v uvolněné, zmodernizované estetické podobě. O vojácích byla již řeč.

A Kupkova hudba?

Elektronická a syntetická — vysoce funkční.

Co na závěr?

Do inscenace je zapojen velký aparát: herci, sbor, externisté, balet, dohromady přes 70 lidí. Všichni víme, že máme před sebou velký úkol, a proto se na něj důkladně připravujeme.

Bylo by ovšem nesprávné spokojit se konstatováním počtu shakespeareovských inscenací v kraji a faktem, že bude uspořádán festival. Jde o mnohem víc, především o to, jak hluboce zasáhne Shakespearův rok do umělecké práce našich činoherních souborů a jakou stopu zanechá v povědomí obecenstva. A právě o tom může festival vydat svědectví už tím, že umožní konfrontaci několika souborů, srovnání inscenačních přístupů několika režisérů i výtvarníků a celé řady hereckých výkonů. Diskuse na konferenci by měla přinést závažné příspěvky k řešení otázek souvisejících s interpretací klasických děl vůbec, s měrem reálného výkladu a textu, s kongenálností a emotivností překladu, s úlohou herce v Shakespearových hrách apod. Měla by se však především zabývat problémem, jak přiblížit Shakespearovo dílo dnešnímu divákovi do té míry, aby mu dalo strhující zážitek, spojený — nebotjme se toho — se vzrušující podívanou.

Účelem všech těchto jubilejních akcí je vzbudit široký zájem o myslitelství a umělecké hodnoty díla Shakespearova. Kdyby byly jen projevem sdvořilé úcty k velkému dramatikovi, bylo by to málo!

JAROMÍR JEDIČKA